

‘Susan Smit is een fenomeen in wording’ HP/DE TIJD

‘Susan weet in haar vlot geschreven boek duidelijk te maken dat echte hekserij meer betekent dan de aanschaf van een punt-hoed of een bezemsteel uit het heksenhoekje van de feestwinkel’
ELSEVIER

‘Een heerlijk boek, dat veel aandacht getrokken heeft. *Heks* is een zeer persoonlijk verslag geworden wat het alleen maar interessanter maakt en veel inzicht geeft in wat hekserij nu eigenlijk is. Het zou me niet verbazen als dit boek de aanzet is tot een toename van het aantal heksen’ TAROT MAGAZINE

‘Smit is een witte heks die een boodschap van liefde en vrede wil brengen’ DE MORGEN

‘Een hoogst vermakelijk boek dat deel uitmaakt van een nieuwe hype rond hekserij’ DE GROENE AMSTERDAMMER

‘Een zeer nuttig boek, dat vele kanten van de hekserij op een pakkende manier behandelt en een prachtig slot vindt in de initiatie van Susan tot heks’ RELIGIE & MYSTIEK

‘*Heks* is bijzonder meeslepend geschreven’ VLAAMSE LIBELLE

‘In *Heks* probeert Susan Smit via opmerkelijke ervaringen, interviews met toonaangevende Amerikaanse heksen en research de vooroordelen over heksen uit de wereld te helpen’ MARIE CLAIRE

‘Ik heb het in één adem uitgelezen. Als lezer leef je met Susan mee tijdens haar zoektocht van een jaar en een dag. De manier waarop ze beschrijft hoe ze haar donkere kant leert kennen en ermee leert leven, is heel bijzonder’ ELF FANTASY MAGAZINE

Susan Smit

HEKS

Een magische reis door de westerse spiritualiteit

LEBOWSKI PUBLISHERS

AMSTERDAM 2021

Eerste druk, november 2001
Dertiende druk, september 2021

© Susan Smit, 2011
© Lebowski Publishers, Amsterdam 2021
Omslagontwerp: bij Barbara
Omslagfoto en auteursfoto: Yvette Kulken
Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 488 6093 7
ISBN 978 90 488 6092 0 (e-book)
NUR 320

www.lebowskipublishers.nl
www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Lebowski Publishers is een imprint van Overamstel uitgevers bv
Meld je aan voor de nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van de nieuwste boeken van Lebowski Publishers via www.lebowskipublishers.nl/nieuwsbrief

Alle rechten voorbehouden

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

Dit boek is opgedragen aan Magda, Titania, Alexandra,
Zsuzsanna, Mario, Catharina, Stardust, Laurie, Rosemary,
Rachel, Nicholas Touchesfire, Phyllis, Dolores, Patricia,
Sheila en Lucia, in wie ik de Godin heb ontmoet.

‘In sprookjes dragen heksen altijd malle zwarte hoeden en zwarte mantels en vliegen ze rond op bezemstelen. Maar dit is geen sprookje. Dit gaat over ECHTE HEKSEN.’

Roald Dahl in *De heksen*

INHOUD

Voorwoord	11
Het neerhalen van de maan	27
1 Wie is er bang voor de heks? Sprookjesheksen en mediafeeksen	30
2 Heksen als wijze vrouwen Een heks in levenden lijve	41
3 Goden met borsten De geschiedenis van de Oude Religie	50
4 Wachters van het oosten, krachten van lucht Heksenkringen, rituelen en godinnen	59
5 De Maangodin en de Zonnekoning De feesten van het heksenjaar	76
6 De natuur als spirituele leermeester Een ontmoeting met Zsuzsanna Budapest	85
7 Terug in de tijd In regressie: een heksenleven in Frankrijk	99
8 De sluier tussen de werelden Het ontwikkelen van paranormale vermogens	113
9 De heksen van Salem Een ontmoeting met Laurie Cabot	128

10	De donkere kant van de maan Worsteling met de persoonlijke schaduw	142
11	Uit de bezemkast Twee New Yorkse heksen: Phyllis Currott en Patricia Kennealy Morrison	154
12	Zo boven, zo beneden De werking van magie	172
13	Voorbij tijd en ruimte Kruiden, oliën en toverspreuken	184
14	Geschenken van Diana De taal van de stenen	195
15	Schouwen in de kristallen bol Divineren en orakelen	205
16	De ketel van Cerridwen Een midzomernacht	220
	Begrippenlijst	233
	Dankbetuiging	239

Voorwoord

Het herlezen van *Heks* bracht me terug naar mijn twintig jaar jongere zelf. Haar stem is anders dan de mijne nu, zoekend, zachter, maar toch sta ik nog achter elk woord dat ik destijds schreef. Ja, er zijn nieuwe ervaringen en inzichten bij gekomen, veel zaken zou ik nu genuanceerder en nauwkeuriger beschrijven, maar het verheugde me dat mijn jongere zelf, ondanks de soms zo betoverende uiterlijke vorm van de religie, al op zoek was naar de essentie.

Als beginnende heks verzamelde ik gretig alles wat ‘een heks in huis hoort te hebben’ en volgde ik de vaste gebruiken en traditie na. In mijn keuken stonden een stuk of dertig glazen potten met verse en gedroogde kruiden, op mijn altaar lagen de klassieke objecten die bij elk element horen. Nu heb ik nog maar een paar kruiden in huis die me echt helpen en richt ik overal in huis plekje in met spullen die me op dat moment aanspreken, zoals stenen, bloemen en takjes die ik met mijn kinderen in de natuur heb gevonden. Toen kon ik bij het openen van een cirkel de lange, klassieke teksten uit mijn hoofd declameren en gebruikte ik een athame, nu roep ik de windrichtingen losjes aan en baken ik met mijn vinger, en vooral mijn voorstellingsvermogen, een heilige ruimte af. Die jonge vrouw van midden twintig, met haar ijver, haar nieuwsgierigheid, haar zoeken naar houvast, doet me glimlachen. Misschien moet je eerst de regels kennen voor je ze durft los te laten.

Als ik terugblader in mijn boek der schaduwen, een soort

heksendagboek waar ik nog altijd nieuwe bevindingen in opschrijf, zie ik bij 13 september 2000 staan: ‘Wat zoek ik in hekserij? Eerherstel voor het vrouwelijke, een begrip van het bovennatuurlijke en een balans tussen de zichtbare en de onzichtbare wereld.’ Ik kan mijn jongere zelf het antwoord geven dat ze zal vinden wat ze zocht, mits ze met het woord ‘begrip’ niet een verstandelijk begrijpen bedoelt, maar een ‘wetend voelen’.

De blijde verwondering om de vondst van hekserij of, zoals ik het liever noem, de oude religie, en het enthousiasme waarmee ik dit met lezers wil delen, voel ik nog steeds. Hekserij is een ervaringsreligie en het pad van de heks is een persoonlijke ontwikkelingsreis. De bewustwording en innerlijke groei blijven voortduren – een leven lang en verder. Gelukkig wel, want een bestaan zonder het overboord gooien van oude ideeën en het verwerven van nieuwe inzichten lijkt me bijzonder saai.

Ik schreef *Heks* in de avonduren en de weekenden – soms tot diep in de nacht, waarna ik de volgende dag als freelance journalist stukjes tikte voor kranten en tijdschriften om rond te komen. Ik schreef het uit bevlogenheid, plezier en de wens om het leven te doorgronden. Nu ik, twintig jaar, twee kinderen en achttien boeken later van mijn boeken kan leven, zijn dat nog steeds mijn drijfveren: schrijven helpt me om de boel op een rijtje te zetten, de diepere betekenis en samenhang ervan te zien en die met anderen te delen.

In de jaren die volgden ontwikkelde ik me als schrijfster en ging ik ook romans publiceren: mijn allergrootste droom. In mijn romans, meer nog dan in mijn boeken over persoonlijke ontwikkeling of mijn columns voor tijdschrift *Happinez*, kan ik diepe inzichten over de menselijke ervaring kwijt, de dingen die onder de oppervlakte gebeuren maar altijd voelbaar zijn en hun effect hebben. Het is de ‘onderwaterrealiteit’ die ongrijpbaar en vaak onbesproken blijft, maar waar we als mensen wel degelijk

mee te maken hebben. In die ijle laag, de binnenwereld, waar overtuigingen, angsten, dromen en drijfveren leven en hun uitwerking hebben, ben ik geïnteresseerd. Dat beschrijven werkt helend en biedt inzicht in hoe we zelf de werkelijkheid creëren – van het kleinste voorval tot het grootste keerpunt in ons leven. Onbewust trekken we aan, wijzen we af, belemmeren, scheppen en vernietigen we. Alles wat we zien en ervaren in de fysieke wereld vindt zijn oorsprong in de onzichtbare, geestelijke wereld. Het is het domein van de magie. Hoe meer licht je op dat gebied laat schijnen, het in kaart brengt en het bewust maakt, hoe gericht je magie (het met geestkracht werken met energie op het spirituele, mentale en fysieke vlak) in je dagelijks leven kunt inzetten.

Van oudsher was de heks de ongehoorzame en vaak ‘ongebondene’ (ontsnapt aan mannelijke autoriteit) te midden van een patriarchaat. Zij was de vrouw met iets te vrije (seksuele) opvattingen binnen de kerkelijke gemeenschap. Zij was, met andere woorden, de vrouw die het systeem trotseerde of ervoor koos zich er afzijdig van te houden en haar eigen weg te gaan.

In al mijn historische romans spelen weerbarstige, eigen-gereide vrouwen een rol. Ze lopen allemaal tegen de grenzen van hun tijd aan, de grenzen die bepalen wat wenselijk en mogelijk wordt geacht voor een vrouw. Deze vrouwen betalen niet zelden de prijs van spot, uitsluiting of erger. In *Vloed* laat Adriana zich ontverven en verbannen voor de man van wie ze denkt dat hij haar grote liefde is, in *De eerste vrouw* noemt Geraldine zich een ‘New Woman’ en stelt haar carrière als operazangeres boven alles, in *Tropenbruid* keert Anna zich tegen het koloniale systeem in Nederlands-Indië en in *De heks van Limbricht* trotseert Entgen de wereldlijke en kerkelijke machten die haar willen breken.

Dit laatste dierbare romanpersonage, Entgen Luijten, is gebaseerd op een vrouw die echt geleefd heeft en als laatste vrouw in

Nederland werd aangewezen en berecht als heks (in 1674 in wat nu midden-Limburg is). Ik las de processtukken, verzamelde de feiten van haar persoonlijke leven en die van het dorp waarin ze woonde, sprak met historici en een nazaat, liep rond in de Grote Zaal van het kasteel waar ze berecht werd en de kerker waarin ze zat opgesloten en gebruikte mijn verbeelding om er een roman van te maken. Daarnaast was er nog een energetisch element; het was af en toe alsof ze me dingen aanreikte en een richting op leidde die bij nader onderzoek de juiste bleek te zijn. Andere keren zat ze kalm en bescheiden bij me in de buurt te handwerken tot ik uitgeschreven was. Ik voelde me tijdens het schrijven spiritueel met haar verbonden.

In de officiële stukken van haar heksenproces, dat plaatsvond onder leiding van de Inquisitie, staan verschillende ‘bewijzen’ van toverij. Dat zijn de meest vergezochte verdachtmakingen: ze gaf iemand in de herberg een slok van haar bier en een tijdje later werd hij ziek, bijvoorbeeld. Maar er staat ook een aantijging in die alle heksenprocessen gemeen hebben: de verdachte in kwestie heeft ‘een scherpe tong’, of is ‘vlot van tong’. De vrouwen die van 1550 tot 1650 (het hoogtepunt van de heksenvervolging) werden beschuldigd van kwade toverij, waren doorgaans geen heks in de zin dat ze de oude jaarfeesten nog vierden of een paganistische godin vereerden die samen met een god symbool stond voor het goddelijke principe van schepping in de natuur. Deze oude natuurreligie was tegen die tijd al lang en breed gekerstend: jaarfeesten waren omgevormd tot christelijke feesten, op heilige plekken in de natuur was een kathedraal verrezen. Misschien hadden ze nog wel kennis van heilzame kruiden en maanstanden die invloed hadden op de gewassen, die van generatie op generatie werden overgebracht, maar dat was doorgaans niet de reden om een vrouw als heks te vervolgen. Nee, het ging om iets anders.

De vrouwen die als heks werden aangewezen waren mon-

dige vrouwen. Vaak waren ze alleenstaand of weduwe. Op leeftijd. Eigenzinnig. Ongehoorzaam aan priester, echtgenoot of machthebber (in Entgens geval de kasteelheer). In hun eigen onderhoud voorzienend. Bemiddeld genoeg om de schade van een zogenaamd betoverde, gestorven koe 'te vergoeden' om zo een heksenproces te voorkomen, wat vaak precies de reden was om ze aan te wijzen. Hinderlijke echtgenotes, minnaressen of verkrachte of bezwangerde vrouwen die uit de weg moesten worden geruimd. Vroedvrouwen en genezeressen die de mannelijke doktoren in de weg liepen. Lastige vrouwen.

'Heksenjacht' klinkt altijd een beetje sprookjesachtig, maar in feite ging het om een uitgeknipte strategie van de heersende kerkelijke en wereldlijke macht om opstandige en autonome vrouwen een toontje lager te laten zingen. Vergeet 'heksenvervolging'; het was een vrouwenvervolging. Een bloederige uitwas van vrouwenhaat, niets minder dan een oorlog tegen vrouwen, een femicide, uitgesmeerd over enkele eeuwen. Goedbeschouwd waren heksen de eerste feministen.

Misverstanden over hekserij zijn er nog steeds. In mijn onmetelijke naïviteit dacht ik in 2001 alle vooroordelen wel even uit de weg te kunnen ruimen door mijn boek botweg *Heks* te noemen. Kijk eens, wilde ik zeggen, het scheldwoord is een geuzennaam geworden. Ik eis het woord op, vorder het terug en zet datgene waar ik voor uitgescholden word als een kroon op mijn hoofd. Ik dacht: ik ben er trots op mezelf een heks te noemen en als jullie mijn boek nou eventjes lezen, snappen jullie precies waarom. Helaas. Tegen een paar eeuwen doeltreffende en grootschalige laster van de christelijke kerkvaders kan een goedbedoeld boek niet zomaar opwegen. Wie zichzelf vandaag de dag 'heks' noemt, ontmoet nog steeds een smalende glimlach, een blik van absolute horreur of een setje verbaasd opgetrokken wenkbrauwen, afhankelijk van de misverstanden die in de weg zitten.

Het woord 'heks' had oorspronkelijk een heel positieve betekenis: het komt van het Middelnederlandse woord *hexe*; 'de plaatselijke wijze man of vrouw'. En van het woord *hagetisse*, in de betekenis van 'zij die op de hagen rijdt'. De hagen en omheiningen die een dorp omringen, markeren de scheidslijn van binnen en buiten. De meeste mensen voelen zich daarbinnen veilig, maar heksen voelen zich behaaglijker met één been in de gemeenschap en het andere daarbuiten. Het Engelse *witch* is afgeleid van het Angelsaksische woord *wicce* of *wicca*, dat 'wijze' of 'ziener' betekent. Maar de term 'heks' is door de eeuwen heen vergiftigd. Door de massale en langdurige stigmatisering heeft het woord een negatieve connotatie gekregen.

Het punt is, er is geen bevredigend alternatief voor. Vind ik tenminste. 'Priesteres van de godin' klinkt enorm hoogdravend. 'Natuurvrouw' klinkt ook al zo aanstellerig. 'Witte heks' hoeft van mij ook niet, want dat impliceert dat er ook zwarte heksen bestaan. Een 'wiccan' heb ik me nooit gevoeld, want die stroming is ontstaan – en in mijn ogen blijven steken – in de jaren vijftig, bedacht door twee mannen die me niet aanspreken. Ik voel me thuis bij de traditionele hekserij, die je ecofeminisme zou kunnen noemen, gebaseerd op universele en tijdloze natuurwetten die vandaag nog even springlevend zijn als altijd. Teruggaan naar de oorsprong van het woord en mezelf 'een moderne heks' noemen; dat is toch uiteindelijk wat het beste voelt. Bovendien: voor mij heeft het woord 'heks' altijd een prettige, stoutmoedige bijklank gehad. Het klinkt als onafhankelijkheid, kracht, vrijheid. Rondom dat woord bruist het van avontuur en eigenzinnigheid. De heks belichaamt een vrouw met macht in zichzelf, die bevrijd is van alle overheersing en beperking.

Je laten inwijden als heks is één ding; er een autobiografisch boek over schrijven is een tweede. Met dit boek deed ik in-

stinctief wat ik als tiener met mijn kist vol dagboeken en later als journalist en columnist ook deed: erover schrijven. Toen ik dieper in de heksenwereld dook, deed ik zoveel inzichten en ervaringen op dat ik de behoefte voelde mijn gedachten te ordenen. Ik besloot niet te wachten met schrijven tot ik het allemaal uitgedrukt dacht te hebben, want die 'Ik heb het licht gezien en ga jullie precies vertellen hoe het zit'-boeken had ik al genoeg gelezen, maar ik wilde lezers deelgenoot maken van mijn ontdekkingsreis, inclusief mijn scepsis, vooroordelen, misstappen, twijfels en onzekerheden. Ik kwam uit 'de bezemkast' met de bedoeling lezers te inspireren, niet te bekeren. Van bekeerdrang hebben heksen in de geschiedenis nog nooit blijk gegeven, al was het alleen maar omdat je ervaringen niet kunt opdringen, enkel delen.

De media-aandacht die me overspoelde toen het boek uitkwam was een complete verrassing. Ik mocht in zo'n beetje elke Nederlandse en Vlaamse talkshow en radioprogramma, elk tijdschrift en elke krant mijn verhaal doen. Op straat werd ik nage-roepen met een vrolijk 'Hé, heks!' of wilde iemand op de foto met 'een echte heks'. Om de week lag er een grote envelop van mijn uitgeverij op de mat (het was nog voor het mailtjddperk) gevuld met brieven van lezers die me bedankten dat ik ze met deze spirituele traditie, nota bene van eigen bodem, kennis had laten maken. Ze schreven dat het voelde als thuiskomen, dat ze zich diep vanbinnen ook een heks voelden en dat ze eindelijk hun spoor hadden gevonden.

Maar er zat ook een vervelende kant aan. Er werden me voortdurend dezelfde vragen over mijn heks-zijn gesteld. 'Ben je nog steeds heks?' was veruit de populairste. Alsof het een hobby of bevestiging was en het een kwestie van tijd was voor ik mijn verstand weer terug zou vinden. Door in de vragen die ik kreeg (en nog altijd krijg, helaas) het woordje 'heks' door 'christen' te vervangen, wordt duidelijk hoe beledigend deze eigenlijk

zijn: Ben je nog steeds christen? Wat doe je nou eigenlijk als christen? Wat voor speciale krachten denk jij te bezitten die niet-christenen niet bezitten? Waarom noem je jezelf christen? Er waren groepen gelovigen die, vanuit hun eigen geloofstraditie, dachten dat ik als heks een pact met ‘de duivel’ had gesloten. Nadat mijn uitgeverij aan mij gerichte dreigbrieven ontving met heel gedetailleerde dreigementen, kreeg ik beveiliging mee naar openbare lezingen en interviews. Ik herinner me een verwarde man die in de bibliotheek van Breda door de politie werd verwijderd en een groep protesteerders die met spandoeken en leuzen voor de bibliotheek van Katwijk stond. Ik ben nooit met die voorvallen naar buiten gekomen, want wat je aandacht geeft groeit, en langzaam hielden de aanvallen op – de haatmail die ik nog steeds krijg niet meegerekend.

Onlangs, begin 2021, was ik te gast in het interviewprogramma *Adieu God* van de Evangelische Omroep. Alleen al het feit dat de EO, die me eens voor een tv-quiz had afgebeeld omdat ze het bij nader inzien tegenover hun achterban niet konden maken om een heks uit te nodigen, me serieus wilde bevragen over de oude religie, was zelfs nog maar vijf jaar geleden ondenkbaar geweest. Ik zag het als een handreiking, een mogelijkheid om samen naar overeenkomsten te zoeken. Ik zag het als een manier om het verleden, waarin de oude heidense gebruiken door de Kerk waren vernietigd of overgenomen en de Pauselijke Inquisitie met de heksenjachten de klus afmaakte, samen onder ogen te komen en heling te vinden.

Op persoonlijk vlak klikte het tussen mij en de interviewer. Ik kon zelfs zijn angstige vermoeden dat ik onder invloed stond van demonen begrijpen, een concept waar hij nu eenmaal mee was opgegroeid. Maar toen hij de vraag ‘heksen zijn heel feministisch, hè?’ stelde, besepte ik dat de toenadering die ik zocht er niet zou komen – niet werkelijk. Ik kwam niet verder dan zeggen dat dat de omgekeerde wereld was. Ik wist gewoon niet

waar ik moest beginnen. Toen de camera's uit gingen, dacht ik dat er weliswaar een belangrijke stap was gezet, maar dat er nog een wereld te winnen was.

Voor het grote publiek was ik die eerste jaren een soort Nationale Troetelheks. Maar naarmate er meer romans van mijn hand verschenen, besloot ik niet meer in te gaan op mediaverzoeken die alleen aan het heks-zijn waren gelinkt en verwees ik die door naar anderen. Ik leerde van te voren na te gaan wat televisie-redacteuren als titel onder mijn gezicht wilden zetten; liever niet SUSAN SMIT, HEKS. Bij mijn medegasten in een programma staat ook niet JAN SIEBELINK, KATHOLIEK, of NAEMA TAHIR, MOSLIMA. Hekserij is mijn spirituele overtuiging, het is niet mijn beroep. Ik verdien er geen geld mee. Ik voel me bovenal schrijver. Aan de andere kant: bij lezingen praat ik er graag en vaak over en al meer dan vijftien jaar plaats ik elke maand, of liever gezegd elke maan, een vollemaananalyse op mijn facebookpagina. In 2010 sprak ik met veel plezier de stem in van boze heks Griselda in de tekenfilm *Shrek 4*.

Ik hou van het heks-zijn. Privé heb ik jarenlang vrouwen-cirkels en vollemaanceremonies georganiseerd, eerst in mijn eigen woonkamer en later in verschillende spirituele centra waar we een zaaltje huurden. Ik herinner me een ritueel om angst te overwinnen met het breken van hout, eindeloos veel visualisaties, praat-rondes met de *talking stick*, een kampvuur bij een meertje, tafels met schalen hapjes en wijn, tranen en lachbuien. Het is magisch om te ervaren hoe je gedurende een avond een zusterlijke band kunt opbouwen met vrouwen die je soms nauwelijks kent, hoe je samen energie kunt opwekken. Toen ik zwanger werd van mijn eerste kind ben ik gestopt met de bijeenkomsten. In de weinige vrije uren met een jong gezin zoek ik inmiddels stilte en afzondering op, de eenzaamheid die nodig is om bij mijn eigen diepte aan te komen. De heks in mij gedijt het beste als solitaire heks.

Nu mijn kinderen niet meer zo heel jong zijn en ik me rijpt en gesetteld voel als romanschrijver, is er echter een cyclus afgesloten en ben ik er weer klaar voor om als heks naar buiten te treden. Entgen, de heks van Limbricht, vond mij en liet me haar verhaal vertellen. In *De wijsheid van de heks*, dat in 2022 verschijnt, deel ik de inzichten en handvaten die de oude religie me heeft gegeven. Waar ik me in *Heks* richt op de rituelen, de jaarfeesten, de geschiedenis, divinatie, kruiden, oliën en stenen, ga ik in *De wijsheid van de heks*, dat je als een vervolg kunt lezen, in op de levensbeschouwing van hekserij, gebaseerd op de natuurwetten, die je verrassend goed kunt gebruiken voor je eigen ontwikkeling.

Twintig jaar nadat ik *Heks* schreef wordt nog duidelijker wat zich al aftekende: het goddelijke vrouwelijke maakt een comeback. Nadat de Godin uit de oude religie verdacht werd gemaakt, verketterd en uitgebannen en de God werd verdraaid en vervormd, is Ze terug. Op Instagram wordt vrouwenkracht, aardse wijsheid en zusterschap gevierd, de jaarlijkse maankalender van de zusjes Jetteke en Lieke van Lexmond is een hit en vrouwelijke artiesten vorderen de sensuele en tegelijk mystieke kracht van het vrouwenlichaam terug als een daad van positief feministisch activisme.

De Godin – het ontvankelijke, mystieke, creatieve, koesterende, scheppende en destructieve – brengt de God in evenwicht. Ze is niet langer slapend. Ze is wakker gekust en inspireert opnieuw. Voor jonge vrouwen is het idee van het goddelijke vrouwelijke een eyeopener. Het is een krachtige herinnering aan hun eigen goddelijke natuur die ze in de Nederlandse joods-christelijke traditie, met de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, niet vonden. Of het moet in de Maagd Maria zijn, een godin op haar eigen manier maar wel weer in relatie tot een man.

Geslacht is in alles; alles en iedereen draagt mannelijke en vrouwelijke elementen in zich die elkaar aantrekken en in evenwicht houden. De God en Godin samen vormen als goddelijke bron een alomtegenwoordige, bezielende kracht die zich op alle niveaus van het bestaan manifesteert. En het allermooiste is: je hebt niemand nodig – geen donderprekende dominee, geheimzinnige sjamaan of duurbetaald medium – om er contact mee te maken. Het gaat om de innerlijke beleving, jouw eigen relatie tot het goddelijke in alles wat leeft. ‘Als ik me verbind met het goddelijke stroomt er een ultiem vredig gevoel door me heen,’ zei iemand laatst na afloop van een lezing. Jackpot! Gevonden.

Spiritualiteit, magie, intuïtie, het mystieke en het esoterische zijn populairder en gangbaarder dan ooit. Dezelfde mensen die hartelijk moesten lachen om mijn vertrouwen in magie en menselijke scheppingskracht liepen daarna weg met *The Secret*, *What The Bleep Do We Know?!* of Eckhart Tolle in gesprek met Oprah; dezelfde mensen die minzaam luisterden naar mijn verhalen over geesten en engelen bezoeken het ene medium na het andere; dezelfde mensen die mijn bewering in dit boek ‘Maria Magdalena was een heks’ belachelijk vonden, verdiepten zich na Dan Browns *De Da Vinci Code* in bronnen waaruit blijkt dat zij geen prostituee was, maar een wijze vrouw, mystica en de belangrijkste apostel van Jezus. Dezelfde mensen die grapjes maakten over mijn gerichtheid op de maan volgen nu een workshop ‘Leven met de maanfasen’.

Die ontwikkelingen maken me blij en een tikkeltje triomfantelijk, maar toch zie ik ook nadelen bij het massaal omarmen van het bovennatuurlijke. Ik zie veel mensen in dezelfde valkuil stappen: ze blijven steken aan de oppervlakte, nemen genoegen met goed klinkende oneliners of leunen in hun enthousiasme te veel op zelfbenoemde spirituele leraren met *fancy* onlineprogramma’s. Ze boren te weinig hun eigen intuïtie aan, blijven de diepere lagen van hun schaduwkant uit de weg gaan,

ontwikkelen hun visuele brein of derde oog niet. En dat terwijl het juist de hoogste tijd is om onze eigen kracht en macht terug te vinden, onze levensbeschouwing zelf vorm te geven en te staan voor wat we zélf innerlijk weten. Het is niet de bedoeling om de vroegere priesters en dominees in te ruilen voor goeroes, paragnosten en andere mensen van wie we denken dat ze dichterbij het goddelijke staan dan wij, maar juist om datgene in onszélf te ontwikkelen, wat nodig is om toegang te krijgen tot de ontastbare wereld, de levende natuur en onze scheppingskracht.

Ook zie ik vaak een te platte, eenvoudige theorie over manifesteren. Het is geweldig dat de Wet van Aantrekking zoveel navolging heeft gevonden, en mensen zich bewust zijn geworden dat ze dingen naar zich toe kunnen trekken met de kracht van hun gedachten, maar het is maar een onderdeel van het complexe stelsel van universele, metafysische wetten. De Wet van Aantrekking (wat in essentie overeenstemt, trekt elkaar aan) loopt door de zeven hermetische wetten heen. Dit principe isoleren betekent voorbijgaan aan de essentie en de complexe samenhang van het geheel van wetten over hoe de werkelijkheid georganiseerd is. Het betekent bovendien de wet buiten een ethisch kader plaatsen (meer over deze wetten schrijf ik in *De wijsheid van de heks*).

Bij de Wet van Aantrekking en het bedrijven van magie wordt snel gedacht aan manifesteren met je wilskracht; doelen stellen en wat je wenst met gedachtekracht naar je toe trekken. Voor mij is magie bedrijven samenwerken met het goddelijke, het onzichtbare, de natuurlijke vitale levenskracht die overal doorheen stroomt. Een beetje zoals je bij tuinieren doet. Wilskracht kan juist flink in de weg zitten om magie vrijelijk haar werk te laten doen. Je activeert een zielsverlangen dan wel door het voor jezelf bewust te maken en te uiten (te visualiseren, op te schrijven, uit te spreken of hoe je dat maar wilt vormgeven)

en een eerste stap te zetten, maar daarna is het vaak een kwestie van je, met je lichaam als stemvork, laten leiden door wat je toevallig en oog hebben voor tekens en schijnbare toevalligheden. Soms voel ik aan dat ik, als ik actief handel, de dingen naar mijn hand zou kunnen zetten, maar dat dit niet het allerbeste voor mij en het geheel zal zijn. Ik zou dan rommelen in wat ik eerder de ‘onderwaterrealiteit’ heb genoemd, waar het mysterie actief is. Wacht maar af, zeg ik dan tegen mezelf, geef het wat tijd, doe niets en dan zal alles op zijn plaats vallen. Als dat dan vervolgens gebeurt, anders maar veel beter dan ik me had gewenst, voelt dat als de triomf van ware magie.

Een laatste moderne valkuil die ik wil noemen is het inzetten van spiritualiteit als een soort verbetertraject waarbij al het zogenoemd ‘negatieve’ uitgebannen moet worden. Het gaat erom te *ervaren*. De ziel wil groeien in bewustzijn en dat kan zij alleen via ervaringen, in alle rollen die er maar te spelen zijn op aarde. Zo bezien zijn mislukkingen en vergissingen geen verkeerde zaken, maar waardevolle geschenken. Onze ziel grijpt ze dankbaar aan om verder te groeien in bewustzijn. Net als de dingen die we wel als positief ervaren, trouwens. Persoonlijke ontwikkeling hoeft niet gepaard te gaan met pijn en tegenslag. Zolang er maar reflectie en introspectie plaatsvindt, waarbij je je eigen handelen kritisch tegen het licht houdt en de diepte van je onbewuste durft te betreden, kun je winst boeken met alles wat zich voordoet. Zo zijn wij medescheppers in de schepping. Wij hoeven niet godvrezend te zijn, maar werken (tot op zekere hoogte) sámen met het goddelijke.

In onze tijd en plaats in de wereld zou je bijna vergeten dat het voor een vrouw ooit gevaarlijk was om je te ontplooien en je kijk op de zaken te verkondigen. En toch is er nog een restje van die ervaringen in ons onderbewustzijn en het collectieve veld blijven hangen dat onze kracht en moed kan ondermijnen. Als

je jezelf als vrouw (of als onconventionele man) laat zien en je niet kleiner of acceptabeler maakt dan je bent, kan het een oude angst oproepen. Ik noem het ‘brandstapelangst’. Niet omdat je werkelijk denkt dat je gevaar loopt, maar omdat je emotionele lichaam diepe sporen van onveiligheid en verraad uit het verleden in zich draagt.

Het klinkt misschien gek uit de mond van iemand die openlijk heks is en regelmatig op podia klimt om over spiritualiteit en mystiek te spreken, maar elke keer als ik mijn veilige schrijfkamer verlaat, waar ik onverschrokken eerlijk ben, en andere ogen op me gericht weet, voel ik dit. Deze ‘brandstapelangst’ bij mezelf erkennen en benoemen heeft me rust gebracht. En me tegelijkertijd strijdbaar gemaakt. In dit leven kan het wél. In dit leven kan alles wat eerder bestraft en onderdrukt werd, in alle pracht gemanifesteerd worden. Ik zeg het tegen mezelf en ik zeg het tegen jou: je tijd is gekomen. Houd je niet langer in. Stop met je aan te passen en voorzichtig te zijn als je jezelf daarmee geweld aandoet. De weg is vrij. Het is nu veilig om te zijn wie je bent.

Dit boek is twintig jaar geworden en dat vieren we. We gaan terug naar het jaar waarin ik de hekserij ontdekte. Een jaar en een dag is de traditionele periode om te oefenen en studeren voordat je jezelf kunt (laten) inwijden als heks. Op die manier maak je de hele draaiing van het jaarwiel mee (alle bijzondere momenten van de cyclus van de zon) en de dertien manen die daar in vallen. Met de nodige vooroordelen en twijfel – ik was een product van mijn tijd en bovendien journalist – ben ik mijn zoektocht begonnen. Na een jaar had ik zoveel heksenfeesten gevierd, rituelen meegemaakt, magische avonturen beleefd en inspirerende heksen ontmoet aan de vruchtbare kust van Californië, in de pakhuizen van New York, de heksenwinkeltjes van Salem en mijn eigen stad Amsterdam, dat ik mezelf uit volle

overtuiging als heks durfde te laten inwijden. En stiekem wist ik dat ik nooit iets anders was geweest.

'Fact is stranger than fiction,' is een Amerikaanse uitdrukking. De gebeurtenissen in dit boek zijn waarheidsgetrouw. Als ik nog niet zou hebben geloofd in een groter plan, waarbij de juiste mensen op de juiste tijd in je leven verschijnen, en dingen je overkomen op het moment dat je in staat bent ze te begrijpen, dan doe ik dat nu wel.

Zoals in elke religie zijn er verschillen in opvatting – al helemaal een vrije leer als de hekserij laat ruimte voor een individuele invulling. Een andere vrouw, op een andere plaats, in een andere tijd, zal een heel ander verhaal vertellen dan ik. Maar hier is het mijne – het begin ervan.

Susan Smit, 2021